

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

AK. GOD 2015./2016.

Maja Pranić

**Suradnja Odjela za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca Ravnice i
civilnog društva**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Jadranka Lasić-Lazić

Zagreb, 2016.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	2
UVOD.....	3
1. Misija i poslanje Knjižnica grada Zagreba.....	5
2. Lokalna zajednica i civilno društvo.....	6
3. Uloga narodne knjižnice u lokalnoj zajednici.....	9
3.1 Privlačenje korisnika i njihove potrebe.....	10
4. Odjel za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice.....	12
4.1 Suradnja Odjela za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca Ravnice s civilnim društvom.....	13
5. Primjeri suradnje Odjela za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice s lokalnom zajednicom i civilnim sektorom.....	16
5.1 Suradnja Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice s Udrugom „Suncokret-OLJIN“.....	17
6. Praćenje posjeta djece na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice	25
ZAKLJUČAK.....	30
POPIS LITERATURE:.....	32

SAŽETAK

U radu su prikazane dobrobiti suradnje narodne knjižnice s civilnim društvom matične lokalne zajednice ali i dobrobiti suradnje s civilnim društvom izvan matične lokalne zajednice, na primjeru Knjižnice grada Zagreba, Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice s posebnim osvrtom na interaktivnu izložbu: *Dječak voli brodove!! A ti...?* Rad se sastoji od četiri dijela. U prvom, teorijskom dijelu definira se civilno društvo i lokalna zajednica te misija i poslanje Knjižnica grada Zagreba. Uloga i dobrobit suradnje narodne knjižnice s lokalnom zajednicom objašnjena je prema IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice. U drugom dijelu rada definiraju se korisnici knjižnice koji se dijele na direktne i indirektno te strategije privlačenja istih. Treći dio rada prikazuje suradnju Odjela za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca Ravnice s civilnim društvom matične lokalne zajednice i onim izvan matične lokalne zajednice kroz dinamičnost, aktivnosti i specifične ciljeve kojima se ujedno ostvaruje strategija privlačenja direktnih i indirektnih korisnika. Iako je knjižnično osoblje motivirano i spremno za nove izazove, ono je zbog pravila poslovanja statično u prostoru, stoga suradnja knjižnice s civilnim društvom i lokalnom zajednicom označava ujedno izlazak izvan zidova knjižnice da bi se preko dinamičnijeg civilnog sektora postojećim i budućim korisnicima nudili noviji i kvalitetniji sadržaji. Četvrti dio rada bavi se ciljevima i mjerljivim rezultatima koji prikazuju da suradnja knjižnice s civilnim društvom izvan lokalne zajednice dodatno obogaćuje postojeći sadržaj knjižnice kroz interakciju i dotok novih korisnika izvan lokalne zajednice, ali ujedno obogaćuje i privlači nove korisnike unutar matične lokalne zajednice. Stvaranje dodatnog sadržaja preko suradnje s civilnim društvom ima pozitivan učinak i na postojeće korisnike koji se još više povezuju s prostorom knjižnice kao otvorenim mjestom za socijalizaciju i provođenje kvalitetnog slobodnog vremena.

Osnova istraživanja ovog rada je prikazati kako je zadaća i misija svake narodne knjižnice suradnja s civilnim društvom bilo unutar ili izvan lokalne zajednice, jer se na taj način dolazi do višestruke dobrobiti za sve uključene: knjižnice dobivaju nove korisnike i prepoznate su kao važno mjesto za kvalitetu života u zajednici, civilni sektor ima povećan krug djelatnosti i vidljiviji je u postojećem radu, a lokalna zajednica ima bogatiji kulturni sadržaj u kojem aktivno sudjeluje.

Ključne riječi: Knjižnice grada Zagreba, narodna knjižnica, knjižnica Augusta Cesarca, Ravnice, odjel za djecu i mlade, lokalna zajednica, civilno društvo, direktni korisnik, indirektni korisnik, suradnja

UVOD

Narodna knjižnica je jedan od primjera djelovanja zajednice, jer je, prije svega, određena zajednica osniva, podržava i financira putem lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti ili putem nekog drugog oblika organizacije.

Knjižnica je informacijsko središte, mjesto susreta u zajednici, osigurava pristup znanju i dostupna je svim članovima zajednice. Održava i oblikuje kulturni identitet zajednice najviše kroz suradnju sa samom zajednicom. Narodna knjižnica je na neki način dnevni boravak zajednice u kojoj korisnici stupaju u neformalne veze s drugim članovima zajednice, stoga je misija i poslanje knjižnice da svojim korisnicima osim usluga izdavanja knjiga i prava na informaciju, ponudi i bogate kulturne sadržaje, posebno onim najmlađima.

U ovom radu opisan će se uloga Odjela za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice koja osim svojih stalnih i povremenih aktivnosti na Odjelu za djecu i mlade nudi širi spektar događanja i aktivnosti koje organizira u suradnji s civilnim društvom matične lokalne zajednice, ali i s civilnim društvom izvan svoje matične lokalne zajednice. Suradnja narodne knjižnice i civilnog sektora koji djeluje u lokalnim zajednicama je izrazito bitna, jer knjižnica iako dinamično i aktivno mjesto, ipak je statično u prostoru. Osoblje knjižnice nije u mogućnosti uvijek organizirati privlačne akcije samostalno stoga „u pomoć“ zove civilni sektor kao dinamičan i nestatičan da potpomogne knjižničnu suradnju suorganiziranjem i pružanjem novih, zanimljivih programa djeci i mladima.

Na taj način Knjižnica Augusta Cesarca, Ravnice ostvaruje suradnju s Kliničkim bolničkim centrom Rebro, Centrom za mirovne studije, nevladinom i nestranačkom neprofitnom organizacijom Forum za slobodu odgoja, Udrugom Eko planet, a u ovom radu će posebno biti naglasak na suradnju s Udrugom Suncokret-OLJIN s kojom Knjižnica Augusta Cesarca, Ravnice ostvaruje i provodi najveći dio svojih aktivnosti. Zajednički projekt interaktivne izložbe stalno promjenjivog postava *Dječak voli brodove!! A ti...?* izvrstan je primjer uspješne suradnje kojom se djecu poticalo na vlastite potencijale, izbor, kreativnost, kretanje, socijalizaciju, stvaralačko istraživanje i djelovanje, te aktivni odmor i razonodu. Projekt interaktivne izložbe je ujedno imao za cilj pridobiti i stvoriti nove korisnike i buduće čitatelje bilo da pripadaju matičnoj lokalnoj zajednici ili izvan nje.

Prema redovitim polugodišnjim i godišnjim statistikama rada, koje nam govore o posjećenosti djece knjižnici i svim događanjima na Odjelu za djecu i mlade, u radu će se prikazati kako aktivna suradnja s civilnim društvom povećava broj novih korisnika i aktivnosti, posebno u periodu od 2013. do 2016. godine kad započinje intenzivnija suradnja s

civilnim sektorom. Uloga svih programa i aktivnosti je stvaranje novog čitatelja i korisnika knjižnice, a dječji informator je glavni i odgovorni promotor programa i aktivnosti koje osmišljava i provodi u cilju stvaranja i zadržavanja novog korisnika.

1. Misija i poslanje Knjižnica grada Zagreba

Knjižnice grada Zagreba suvremeno su organizirana mreža narodnih knjižnica, najveća ustanova među narodnim knjižnicama u Hrvatskoj, a ujedno i jedna od najvećih kulturnih ustanova u Gradu Zagrebu.¹ Knjižnice grada Zagreba su organizacijski velika i kompleksna struktura koja se fizički rasprostire na četrdeset dvije lokacije pod koje spadaju centralna Gradska knjižnica i knjižnica Božidara Adžije koje su središte mreže i organizacijske jedinice, zatim dvanaest područnih knjižnica s mrežom od dvadeset sedam ogranaka. Također postoji bibliobusna služba s dva bibliobusa i 78 bibliobusnih stajališta u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. Knjižnica Augusta Cesarca, Ravnice je ogranak čija je matična područna knjižnica Augusta Cesarca, Šubićeva.

U mreži Knjižnica grada Zagreba se na odjelima za djecu i mlade kontinuirano provode akcije i organiziraju raznovrsni programi s ciljem razvijanja kulture čitanja, pismenosti, provođenja slobodnog vremena, učenja, zabave te ostvarivanja potreba i prava djece i mladih na informaciju. Provođenje kontinuiranih akcija i programa u skladu je s Manifestom za narodne knjižnice² koje je UNESCO u suradnji s Međunarodnom federacijom knjižničarskih društava i ustanova (IFLA) pripremio 1994. godine, a u kojemu su iznesene značajke i zadaće narodnih knjižnica i dječjih odjela. Manifest za narodne knjižnice također navodi kako je narodna knjižnica lokalni prilaz znanju te da osigurava osnovne uvjete za cjeloživotno učenje, neovisno odlučivanje i kulturni razvitak pojedinca i društvenih skupina. Također, ističe se da knjižnica mora služiti svima te da pojedinac nije nikada premlad ili prestar da bi se koristio knjižnicom.

Konvencija o pravima djeteta Ujedinjenih naroda naglašava pravo svakog djeteta da u potpunosti razvije svoje potencijale, kao i pravo na slobodan pristup informacijama bez obzira na korisnikovu dob, rasu, spol, vjersku, nacionalnu pripadnost, umne i tjelesne sposobnosti.³

¹ Misija, vizija i strategija. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222> (20.8.2016.).

² IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

³ Konvencija o pravima djeteta. // Udruga Most. Dostupno na: http://www.most.hr/files/uploads/konvencija_o_pravima_djeteta.pdf (11.9.2016.).

2. Lokalna zajednica i civilno društvo

Dobrobit lokalne zajednice je mogućnost da se građanima dozvoli aktivno uključanje u djelovanje lokalnih zajednica. Stanovnici lokalnih zajednica mogu najbolje utjecati na vlastito življenje tako da kvalitetno ostvaruju svoja građanska prava i obveze putem aktivnosti i oblika organizacije stanovnika određenog područja koji dobrovoljno surađuju kroz formalne ili neformalne inicijative. Suradnja s formalnim i neformalnim inicijativama ujedno označava suradnju s civilnim društvom u zajednici. Pojam civilnog društva dolazi od latinskog izraza *societas civilis*⁴ što znači udruženje, općinu, zajednicu građana. Šira definicija civilnog društva glasi da je ono „spontano samoorganiziranje građana odozdo, koje se ostvaruje radi zadovoljenja heterogenih, partikularnih interesa u svrhu postizanja kvalitetnijeg života pojedinca u zajednici.“⁵ Druga definicija je da je civilno društvo društvo građana, skupina i organizacija koje imaju vlastiti ustroj i neprofitni status, a u svoje djelovanje uključuju volontere. Građani dobrovoljno postaju članovi civilnog društva koje je mjesto ostvarivanja zajedništva, slobode, nepresušnog izvora informacija, a materijalnu potporu dobivaju od različitih dionika.⁶ Civilno društvo se analizira kroz strukturu civilnog društva (članstvo u organizacijama civilnog društva, davanje i volontiranje, broj i karakteristike krovnih organizacija), vanjsku okolinu u kojoj civilno društvo egzistira, vrijednosti koje civilno društvo promiče te utjecaj aktivnosti koje poduzimaju čimbenici civilnog društva.⁷

Može se zaključiti kako civilno društvo pod kojim se podrazumijevaju udruge, zaklade, fundacije, zadruge i neregistrirane inicijative⁸ koje imaju pozitivan i otvoren stav prema društvenim promjenama i problemima nužno su potrebna društvu i zajednici. Civilno društvo nastaje u trenutku kada postoji kritička masa ljudi okupljenih oko nekog problema. Djelovanje u zajednici kroz uključenost u programe lokalnog razvoja i civilnog društva kroz osobne aktivnosti, aktivnosti zajednice, inovativnosti, uključenost i angažman nužno je načelo društvenog života. Lokalna zajednica, odnosno građani koji osobno prihvaćaju odgovornost, sposobni su odlučivati o javnom interesu i organizirani su u svojim zajednicama.⁹

⁴ Civilno društvo. // Leksikografski zavod Miroslava Krležje. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=12023> (24.8.2016.).

⁵ Civilno društvo u Hrvatskoj. // Mediji, kultura i civilno društvo / uredila Zrinjka Peruško. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk : Hrvatsko sociološko društvo, 2008. Str. 145-147.

⁶ Bežovan, G.; Zrinščak, S. Civilno društvo u Hrvatskoj. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk : Hrvatsko sociološko društvo, 2007. Str. 18.

⁷ Bežovan, G.; Zrinščak, S. Postaje li civilno društvo u Hrvatskoj čimbenikom društvenih promjena? // Revija za socijalnu politiku 14 1(2007), str. 1-27.

⁸ Bežovan, G.; Zrinščak, S. Civilno društvo u Hrvatskoj. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk : Hrvatsko sociološko društvo, 2007. Str. 40.

⁹ Laginja, I. Putokaz za djelotvoran rad lokalne zajednice. Zagreb: Odras – Održivi razvoj zajednice, 2001. Str. 9.

Jedan od glavnih preduvjeta za uključivanje građana, odnosno zajednica, u sustave odlučivanja jest razvijena demokratska struktura na svim razinama, pa tako i na razini lokalnih tijela uprave i samouprave. Kako bi se postiglo njihovo djelatno uključivanje, potrebno je “demokratsku strukturu (okvir) nadopuniti s više neformalnih ili poluformalnih (savjetodavnih) kanala, koji različitim skupinama i dijelovima lokalne zajednice omogućuju proširenje komunikacije i utječu na procese donošenja odluka.”¹⁰ U jedne aktivnosti spadaju na primjer vođenje sportskih klubova, organiziranja različitih društvenih događanja, skupina samopomoći, vjerskih ili kulturnih društava i sličnog, koje nisu izravno vezane za lokalnu upravu i samoupravu dok su druge aktivnosti “više vezana za javne službe čiji je cilj djelovanje u ime lokalnih vlasti ili utjecaj na njih – kao što su udruge roditelja, skupine građana s različitim zdravstvenim problemima, skupine koje se bore za poboljšanje kvalitete života ili za prava zapostavljenih dijelova zajednice.”¹¹

Bitno je naglasiti kako različite organizacije, institucije ili skupine u zajednici okupljaju dio lokalnog stanovništva na najnižoj razini i spontano ostvaruju temeljne socijalne funkcije društva koje:

- šire informacije i čuvaju kolektivno pamćenje
- pomažu stanovništvu da se povezuje i omogućuju im da se uključuju u različite zajedničke aktivnosti
- stvaraju uzore mladim ljudima i uče ih odgovornosti za vlastiti život i brizi za druge članove zajednice
- pružaju osjećaj sigurnosti življenja u zajednici i razvijaju kod stanovništva potrebu za djelovanjem u cilju unaprjeđenja zajednice u kojoj žive
- omogućuju ostvarenje i osoban razvoj pojedinca koji daljnjim učenjem razvija svoja znanja i vještine.¹²

Prema Laginji, crtež na Slici 1. prikazuje djelovanje stanovništva i organiziranih građana koji kroz programe razvoja imaju za cilj jačanje zajednice putem raznih aktivnosti i angažmana, naprednih usluga i novih mogućnosti za daljnji razvoj. Jačanje zajednice treba biti samom sebi svrha, jer samo organizirani građani mogu pridonijeti buđenju stvaralačke energije u zajednici koja pridonosi boljoj društvenoj povezanosti i kvalitetnijem sudjelovanju i podupiranju razvojnih programa.

¹⁰ Ibid., str. 19.

¹¹ Ibid., str. 12.

¹² Ibid., str. 19.

Slika 1. Stanovništvo i organizirani građani.¹³

¹³ Ibid., str. 15.

3. Uloga narodne knjižnice u lokalnoj zajednici

Narodna knjižnica je jedan od primjera djelovanja zajednice, jer je, prije svega, zajednica podržava i financira putem lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti ili putem nekog drugog oblika organizacije. Kako narodna knjižnica ima važnu ulogu i kao javni prostor i mjesto okupljanja, korisnici na taj način istovremeno stupaju u neformalne veze s drugim članovima zajednice i tako stječu pozitivna socijalna iskustva dok knjižnica na neki način postaje “dnevna soba, mjesto susreta zajednice”.¹⁴ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice ističu kako je poslanje narodne knjižnice da osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju te mora biti jednako na raspolaganju svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, dob, spol, nacionalnost, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje.¹⁵

Prema IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice¹⁶ i prema Laginji¹⁷ ciljevi narodne knjižnice u osobnom i lokalnom razvoju njenih korisnika su:

- posudba knjiga i druge građe
- korištenje knjiga i druge građe u prostoru knjižnice
- pružanje obavijesti u tiskanom i elektroničkom obliku
- pristup internetu
- organiziranje raznih programa i događanja (programi opismenjivanja, informacijske pismenosti, gostovanja pisaca, koncerti, predstave i ostali kulturni sadržaj)
- omogućiti lokalnom stanovništvu da izrazi svoje potrebe i probleme
- omogućiti lokalnom stanovništvu da sudjeluje u provođenju programa opismenjivanja, obrazovanja, zaštite okoliša, kulture i ostalog
- približiti knjižnicu korisnicima kao mjesto koje omogućuje djelovanje kroz osobne promjene i stavove, nove ideje, slobodu govora te stvoriti dijalog i suradnju između knjižnice, zajednice i javnosti
- razvijati usluge za pojedince i grupe pojedinaca

¹⁴ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str 21.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str 43.

¹⁷ Laginja, I. Putokaz za djelotvoran rad lokalne zajednice. Zagreb: Odraz – Održivi razvoj zajednice, 2001. Str. 14.

- promicati obrazovanje korisnika
- stvoriti dugoročnu suradnju između javnosti, zajednice i civilnog sektora
- biti mjesto susreta u zajednici.

Kako su knjižnična sredstva uvijek ograničena, nemoguće je osigurati jednaku razinu usluga za sve korisnike, stoga knjižnica mora ustanoviti prioritete svojih korisnika te im omogućiti ujedno i alternativni izvor usluga.

„Zajedničko obilježje suvremenih narodnih knjižnica je njihova polifunkcionalnost. Djeluju kao višenamjenska mjesta, a najvažnije su njihove uloge u slobodnom pristupu informacijama, obrazovanju i učenju, kulturi i okupljanju građana.“¹⁸

3.1 Privlačenje korisnika i njihove potrebe

Da bi narodna knjižnica uspješno ostvarila većinu svojih ciljeva, mora biti jednako pristupačna svim svojim korisnicima. Prema IFLA-inim Smjernicama potencijalne ciljane skupine korisnika su: ljudi svih dobnih skupina (djeca, mladi, odrasli, starija dob), pojedinci i grupe s posebnim potrebama (pripadnici drugih kultura, osobe s posebnim potrebama, slijepi, slabovidni, ljudi koji borave u bolnicama, zatvorima itd., ljudi koji ne znaju ništa o uslugama knjižnice) te ustanove unutar šire društvene mreže (poslovna zajednica, obrazovne, kulturne i volonterske organizacije i grupe u određenoj zajednici).¹⁹ Prema klasifikaciji korisnika autorice Dore Sečić²⁰ korisnici su pojedinci od kojih svatko ima jedinstvene informacijske, obrazovne, psihološke i društvene potrebe. Autorica korisnike dijeli na potencijalne (koji se ne koriste knjižnicom niti znaju da ona postoji), naslućene (oni koji imaju pristup knjižničnim uslugama, ali ih ne koristi), stvarne (oni koji koriste usluge knjižnice) i korisnike kojima dobivena informacijska usluga donosi stvarnu korist.

Generalno, korisnike možemo klasificirati na direktne i indirektne. Direktni korisnici su članovi i stalni posjetitelji knjižnice koji svakodnevno ili povremeno koriste knjižnicu i knjižnične usluge te sudjeluju u njezinim aktivnostima. Indirektni korisnici nisu članovi, ne koriste knjižnicu niti njezine usluge. Preko direktnih korisnika upoznaju se s radom i uslugama knjižnice što im otvara mogućnost da postanu članovi knjižnice i aktivni korisnici

¹⁸ Sabolović-Krajina, D. Narodna knjižnica kao središte lokalne zajednice u suvremenom društvu : doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet, 2016. Str. 50.

¹⁹ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 42.

²⁰ Sečić, D. Informacijska služba u knjižnici. Lokve: Benja, 2006. Str. 26.

njenih usluga. Za knjižnicu su svi navedeni korisnici jednako važni i trebali bi postati njezini sadašnji, ali i budući članovi koje knjižnica može privući upravo sadržajima svoga poslanja.

Ovim radom se želi naglasiti da su direktni i indirektni korisnici knjižnici veoma važni, jer njihov dolazak i članstvo znači da je knjižnica vidljivo i prepoznatljivo mjesto u zajednici. Ujedno se preko jednih korisnika, odnosno direktnih, dolazi do indirektnih i tako korisnici na direktan ili indirektan način posreduju između knjižnice i lokalne zajednice. Aktivno se uključuju u njeno djelovanje kroz: posudbu, traženje informacija, sudjelovanje na raznim događanjima, informatičko opismenjivanje starijih osoba, promicanje čitanja i pismenosti, posjet izložbama, posjet manifestaciji u kojoj sudjeluje direktni korisnik (bilo djeca, mladi ili odrasli) i ostalo.

U praksi rada na Odjelu za djecu i mlade knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice pokazalo se da knjižnica najčešće surađuje s civilnim sektorom matične lokalne zajednice, ali poželjno bi bilo da knjižnica surađuje i s civilnim sektorom izvan matične lokalne zajednice. Na taj način knjižnica dobiva i realizira nove sadržaje kako za već postojeće, direktne korisnike, tako i za buduće, indirektno korisnike. Suradnja s civilnim sektorom izvan lokalne zajednice pruža uvid u nove sadržaje koji postaju jednako zanimljivi i postojećim direktnim korisnicima matične lokalne zajednice, koji knjižnične usluge već koriste, ali ujedno privlači i indirektno, buduće korisnike iz matične lokalne zajednice koji prethodno nisu koristili knjižnične usluge.

4. Odjel za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice

“Knjižnica je važan društveni centar formalnog i neformalnog okupljanja pojedinca i skupina”²¹ koja treba nastojati zadovoljiti potrebe svih grupa korisnika bez obzira na njihovu dob, spol, fizičke, socijalne ili ekonomske statuse. Posebna uloga i odgovornost narodne knjižnice je zadovoljavanje potreba djece i mladih kao najpotentnijih skupina u društvu, jer je velika vjerojatnost da će upravo djeca i mladi koja se u ranoj dobi interesiraju za znanje i djela mašte profitirati od istog na način da obogaćuju sebe, ali ujedno da povećavaju i vlastiti doprinos u društvu općenito. Konvencija o pravima djeteta Ujedinjenih naroda²² ističe kako je pravo svakog djeteta da apsolutno razvije svoje potencijale te pravo na slobodan i besplatan pristup informacijama. Prema IFLA-inim Smjernicama za knjižnične usluge za djecu ciljevi narodne knjižnice su: „...svakom djetetu osigurati pravo na informaciju, kulturni razvoj, vizualnu, digitalnu i medijsku pismenost, razvoj vještina i navika čitanja, kreativne programe u slobodno vrijeme, cjeloživotno učenje...”²³ Ujedno, narodne knjižnice imaju odgovornost podupirati učenje, čitanje i promicanje knjige na raznim medijima te su dužne organizirati posebna događanja za djecu, ali i za njihove roditelje, odgajatelje i učitelje.

U Nacionalnom planu aktivnosti za prava i interese djece [...] ²⁴ prikazane su mjere provedbe slobodnog vremena i kulture djece koje Odjel za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice također provodi u svom planu i programu. Tako se na Odjelu za djecu i mlade organiziraju brojni kulturni sadržaji dostupni djeci koji se ostvaruju kroz likovni, glazbeni i dramski izričaj u najširem smislu. Vesela okolina i poseban prostor igraonice nude mjesto za provedbu programskih sadržaja djece u slobodnom vremenu.

Stalne aktivnosti koje se održavaju na Odjelu za djecu i mlade su: pričanje priča, likovna radionica, igranje društvenih igara, maštaonica, kompjuterske igre za djecu i mlade, PlayStation 3 koje su predviđene za predškolski i školski uzrast, dok se najmanjim korisnicima i njihovim roditeljima nudi mala igraonica odnosno kutak za najmlađe koji je namijenjen bebama do tri godine. Mala igraonica je mjesto na kojem bebe traže „igru, nove

²¹ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str 47.

²² Konvencija o pravima djeteta. // Udruga Most. Dostupno na: http://www.most.hr/files/uploads/konvencija_o_pravima_djeteta.pdf (11.9.2016.).

²³ IFLA- ine smjernice za knjižnične usluge za djecu. // Sekcija knjižnica za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

²⁴ Stanić, S; Orešković Vrbaneć, S.; Hitrec, G. Izvješće o praćenju provedbe Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine kroz aktivnosti organizacija civilnog društva u 2006. i 2007. godini. Zagreb : Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, 2008. Str. 21.

poticaje i izazove te zanimljive igračke i sadržaje u društvu svojih vršnjaka, roditelja i drugih poznatih bliskih osoba²⁵ koji su nazočni u vrijeme male igraonice.

Općenito, igraonica za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice provodi redovite tjedne programe igraonice i male igraonice, ujedno provodi program za djecu s teškoćama u razvoju s Centrom za autizam, organizira tribine, predavanja, predstave, susrete s dječjim piscima i filmašima te surađuje s udrugama koje djeluju u lokalnoj zajednici. Školskoj djeci omogućuje kreativne i edukativne likovne radionice, igranje društvenih i računalnih igara. Knjižnica na taj način potiče djecu na socijalizaciju, stvaralačko izražavanje, širenje znanja te na aktivni odmor i razonodu čime ispunjava svoju misiju i poslanje.

4.1 Suradnja Odjela za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca Ravnice s civilnim društvom

U novije vrijeme sve je češće uključivanje knjižnica u različite oblike suradnje i umrežavanje koje se nedovoljno financira, dok se knjižnice istovremeno bore za zadovoljenje potreba zajednica radi kojih su i osnovane.²⁶ Autorica Sabolović-Krajina (prema Anttiroiko i Savolainen) ističe kako je bitno da knjižnice iskoriste potencijal *hibridne knjižnice* kao nove knjižnične paradigme koja kombinira tradicionalnu lokalnu dimenziju poput posudbe knjiga sa suvremenom dimenzijom umrežavanja i sveprisutnim knjižničnim uslugama u promjenjivim uvjetima globalizacije i informacijskog društva.²⁷

S aspekta Odjela za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice umreženost je itekako opravdana. Knjižnične usluge nisu ograničene samo na posudbu i vraćanje knjiga, jer već samo postojanje Odjela za djecu i mlade te njima prilagođenih aktivnosti i programa, odraz je promjene i unapređenja usluge. Dodatno, knjižnični odjeli su usmjereni ka kulturnom menadžmentu nudeći širok spektar aktivnosti, organiziranih akcija i igara kroz koordinaciju s lokalnom zajednicom i civilnim društvom.

Za razliku od prethodnih razdoblja, danas Odjel za djecu i mlade knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice dobiva sredstva kojima se osigurava kreativni pribor za održavanje radionica i provođenje određenih akcija uopće, nabavljaju se nove igre za djecu i mlade te financiraju određena gostovanja.

²⁵ Knjižnica Medveščak. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/odjeli-239/odjel-za-djecu/igraonica/245> (22.8.2016.).

²⁶ Gorman, M. Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. Str. 3.

²⁷ Sabolović-Krajina, D. Narodna knjižnica kao središte lokalne zajednice u suvremenom društvu : doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2016. Str. 20-21.

Knjižnica Augusta Cesarca, Ravnice potiče i provodi projekte vezane za kvalitetno provođenje slobodnog vremena i razvoj kulture učenja. Ujedno, svojim projektima i akcijama izlazi „izvan zidova knjižnice“ o čemu će kasnije biti nešto više rečeno. Knjižnica na taj način promiče aktivnu i dinamičnu suradnju s civilnim sektorom kroz zajedničko provođenje i valoriziranje aktivnosti s direktnim korisnicima kroz aktivnosti i kreativne uratke koji kod djece razvijaju suradnju, verbalnu i neverbalnu nenasilnu komunikaciju te samopoštovanje koje je nužno za sutrašnje poznavanje svojih prava i odgovornosti za iste.

Unatrag tri, četiri godine knjižnica je više samostalno, ali i s civilnim lokalnim udrugama, organizirala brojne i kvalitetne kulturne sadržaje dostupne djeci, pretežno aktivnosti iz kulturnih područja poput likovnosti, glazbe i dramskog izričaja. Takve aktivnosti imaju za cilj poticanje djece na socijalizaciju, stvaralačko istraživanje i djelovanje primjereno njihovoj dobi, odnosno dobi korisnika općenito. Uz strukturirani dio nudili smo i provodili aktivnosti za razonodu kroz raznovrsne društvene i socijalne igre te aktivnu igru i odmor za bebe i malu djecu. Knjižnica svojim stalnim i povremenim aktivnostima želi zadržati postojeće korisnike koji knjižnicu posjećuju samostalno i gotovo svakodnevno, izvan organiziranih dolazaka škole, vrtića i ostalih institucija.

U cijelom procesu je veoma važna uloga stručnog i osposobljenog osoblja, koje mora biti otvoreno za suradnju, promjene i motivirano za rad s djecom i mladima. Prema Smjernicama za narodne knjižnice osnovne kvalitete osoblja narodne knjižnice su da posjeduju sposobnost pozitivnog komuniciranja s ljudima, da razumiju potrebe svojih korisnika s kojima surađuju pojedinačno ili u zajednici, da istima pružaju učinkovite usluge, da imaju organizacijske sposobnosti uključujući fleksibilnost, inovativnost, maštovitost te otvorenost za nove ideje i djelatnosti. Knjižničari moraju ujedno poznavati informacijske i komunikacijske tehnologije, te moraju biti spremni za primjenu novih radnih metoda kako bi se prilagodili novim promjenama u društvu.²⁸

Međutim, iako stručno osposobljeno i motivirano knjižnično osoblje koje je prilagođeno promjenama i prihvaća nove ideje, ono je ipak statično u prostoru te primarno „čeka“ korisnike s kojima komunicira unaprijed dogovorenim „kanalima“, primjerice konstantna suradnja s lokalnom školom i obližnjim vrtićima što jest dobar primjer suradnje u lokalnoj zajednici, ali ona je konstanta i bavi se isključivo postojećim korisnicima.

²⁸ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 79-80.

Za dobrobit samih korisnika i prepoznavanja knjižnica kao privlačnih mjesta za druženje, poželjno je otvoriti se novim mogućnostima nudeći se korisnicima izvan lokalne zajednice, koji će upoznavanjem novog prostora i sadržaja postati još više povezani i potaknuti na boravljenje u knjižnici unutar vlastite lokalne zajednice. Samim činom povezivanja različitih lokalnih zajednica u suradnji s civilnim sektorom osigurava se dobitna situacija za sve uključene, lokalnu zajednicu, civilni sektor i knjižnice. Korisnici izvan lokalne zajednice dobivaju dodatni sadržaj, socijalno osnaživanje i povezanost s drugim korisnicima te iskustvo posjete prostora knjižnice koju najvjerojatnije nisu imali prilike prije posjetiti. Ako je sadržaj interaktivnog karaktera, dobrobit za korisnika je time još veća, jer se aktivnim sudjelovanjem korisnik još više povezuje s prostorom i stvara vlastiti osjećaj ugode i zadovoljstva radi aktivnog uključivanja.

Knjižnica Augusta Cesarca, Ravnice radi usmjerenosti povećanja kulturnog i inog sadržaja udružuje se s civilnim sektorom matične lokalne zajednice kao i izvan matične lokalne zajednice te zajedno organiziraju dodatne posjete potencijalnih korisnika koji dolaze izvan matične lokalne zajednice i postaju aktivni sudionici programa i usluga knjižnice. Na taj način se otvara mogućnost za veću posjećenost i veće zadržavanje starih i novih korisnika odnosno sadašnjih i onih budućih. Također, treba imati na umu kako naši korisnici izvan matične lokalne zajednice povratkom u svoju zajednicu imaju bogatstvo iskustva i automatski su zadovoljniji i aktivnije uključeni unutar vlastite lokalne zajednice.

Entuzijazam i motiviranost osoblja te prihvaćanje ponuđenih aktivnosti od strane djece i roditelja, potaknulo nas je na djelovanje u smjeru kako svima zajedno ponuditi još bolji, kvalitetniji i kreativniji sadržaj koji bi na taj način povećao protočnost djece, odnosno oni korisnici koji dolaze redovito, dolazili bi češće, a privukli bi i nove, buduće male korisnike te ih zadržavali u knjižnici na osnovi ponuđenih, dinamičnijih aktivnosti u kojima i sami sudjeluju i stvaraju ih na neki način.

5. Primjeri suradnje Odjela za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice s lokalnom zajednicom i civilnim društvom

Kako knjižnica nije ograničena zidovima knjižnice, usluge koje pruža na mjestima okupljanja ljudi u zajednici omogućuje knjižnici da se poveže s onima koji nemaju mogućnost posjećivati knjižnicu, a sve kroz suradnju i djelovanje s lokalnom zajednicom i civilnim društvom. Svakako valja spomenuti projekt Nacionalne kampanje za poticanje čitanja od najranije dobi – „Čitaj mi!”²⁹ u Klinici za pedijatriju – Kliničko bolničkog centra Zagreb. Suradnja s KBC-om Zagreb započela je 2014. godine kada je na Međunarodni dan darivanja knjiga u mreži Knjižnica Augusta Cesarca započela akcija prikupljanja slikovnica i knjiga za djecu. Knjižnicama se ujedno priključila i tvrtka Ibis grafika. Prikupljene knjige donirane su Klinici za pedijatriju Kliničkog bolničkog centra Zagreb, 19. ožujka 2014. na dan koji je ujedno označio i početak suradnje s Kliničkim centrom te provođenje kampanje „Čitaj mi!“ u samoj Klinici. Knjižničarke s Odjela za djecu i mlade, tijekom školske godine, dva puta mjesečno odlaze u Kliniku djeci čitati bajke i priče sukladne njihovom uzrastu. Prilikom svakog posjeta pročitaju se dvije do tri slikovnice pri čemu sudjeluje uglavnom do desetero djece. Uz promicanje važnosti čitanja, promiče se ujedno ideja „knjižnice bez zidova“.

Od 2014. godine Knjižnica Augusta Cesarca Ravnice sudjeluje u projektu Oboji svijet šarenim bojama tolerancije nastalog inicijativom neprofitne, nevladine i nestranačke organizacije Forum za slobodu odgoja.³⁰ Temeljni cilj Foruma je promicati implementaciju obrazovnih standarda suvremenog demokratskog društva u hrvatski obrazovni sustav. Projekt se sastoji od niza edukativnih i likovnih radionica koje drže volonteri Foruma, a na kojima se posebna pažnja posvećuje podizanju svijesti o toleranciji, nenasilju te aktualnim problemima djece i mladih kao i njihovim vizijama budućnosti. U projektu sudjeluju i brojne osnovne škole iz cijele Hrvatske. Nakon niza radionica provedenih od strane Foruma, a u prostorima Knjižnice, postavlja se izložba izabranih radova koji se mogu pogledati u izlozima knjižnice nastavno na Mjesec hrvatske knjige.

U Mjesecu hrvatske knjige 2015. u suradnji s Centrom za mirovne studije te jednom od ilustratorica, Petrom Vrdoljak, u Knjižnici je predstavljena slikovnica za djecu i odrasle

²⁹ Čitaj mi. O kampanji. Dostupno na: <http://www.citajmi.info/kampanja/> (24.8.2016.).

³⁰ Forum za slobodu odgoja. // O nama. Dostupno na: <http://www.fso.hr/> (25.8.2016.).

naziva „Šarene priče“³¹ kao odgojno-obrazovni materijal kojim se otvara dijalog o interkulturalizmu, različitosti u društvu, ali i o aktivnoj temi azilanata diljem Europe i svijeta. „Šarene priče“ nastale su u sklopu projekta o izbjeglištvu i azilantima, plod su uspješne suradnje Centra za mirovne studije, studenata dizajna pri Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu, koji su ujedno i ilustratori slikovnice, te azilanata i migranata koji su im prepričavali svoje priče i Etnografskog muzeja u Zagrebu.

„Šarene priče“ dolaze iz različitih kultura i vremena. Ispričane su s idejom da se kroz te priče hrvatskom društvu približe raznolike kulture. Ideja za slikovnicu nastala je tijekom razgovora voditeljice programa Borba protiv rasizma, ksenofobije i etničkog ekskluzivizma pri Centru za mirovne studije, Tee Vidović s izbjeglicom iz Afganistana koji joj je prepričao običaj iz njegova djetinjstva. Radilo se o večernjim okupljanjima na kojima su žene djeci u susjedstvu prepričavale priče, koristeći tkaninu i konac – koncem bi vezle tkaninu i na taj način pričale priču.

Stalna suradnja s udrugom Eko Planet rezultirala je nizom edukativnih i likovnih radionica s ciljem njegovanja i razvijanja ljubavi, međusobnog poštovanja i tolerancije spram čovjeka, životinja i planete Zemlje.³²

5.1 Suradnja Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice s Udrugom „Suncokret-OLJIN“

Jedna od posljednjih uspješnih suradnji koje se organiziraju i provode na Odjelu za djecu i mlade, gdje se vide višestruke dobrobiti za knjižnicu, civilni sektor i lokalnu zajednicu je interaktivna izložba napravljena u suradnji s udrugom Suncokret-OLJIN (OLJIN - Odgoj za ljubav i nenasilje). Udruga Suncokret-OLJIN surađuje sa školama, klubovima mladih, socijalnim ustanovama, nadležnim gradskim uredima, udrugama koje provode slične projekte i programe, fakultetima kao i lokalnom upravom i samoupravom. Udruga intenzivno provodi aktivnosti koje uključuju tjelesno kretanje, kreativnost, kao i poticanje međusobnog podučavanja učenika s ciljem iskorištavanja osobnog potencijala za zajedničke ciljeve. Taj tip rada se pokazao vrlo potreban, jer veliki broj škola je zainteresiran za provedbu tih aktivnosti s njihovim učenicima, ali i roditeljima koji pokazuju interes da se uključe u aktivnosti zajedno sa svojom djecom.³³ S Udrugom Suncokret-OLJIN knjižnica ostvaruje raznolike aktivnosti. Najsveobuhvatnija aktivnost provedena je kroz interaktivnu izložbu promjenjivog postava

³¹ Šarene priče za šareno društvo. // Centar za mirovne studije. Dostupno na: <http://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/sarene-price-za-sareno-drustvo> (31.8.2016.).

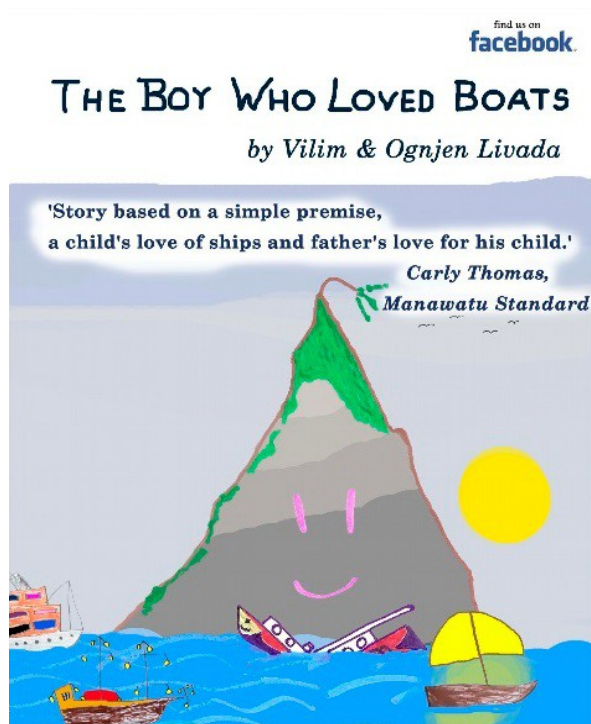
³² Cej, V.; Čabrić, N.; Petroševski Novak, A. Doprinos Knjižnice Augusta Cesarca razvoju civilnog društva. // Dječje knjižnice i civilno društvo: stručni skup. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2016.

³³ O nama. // Udruga Suncokret-OLJIN. Dostupno na: <http://www.suncokret-oljin.hr/o-nama/> (31.8.2016.).

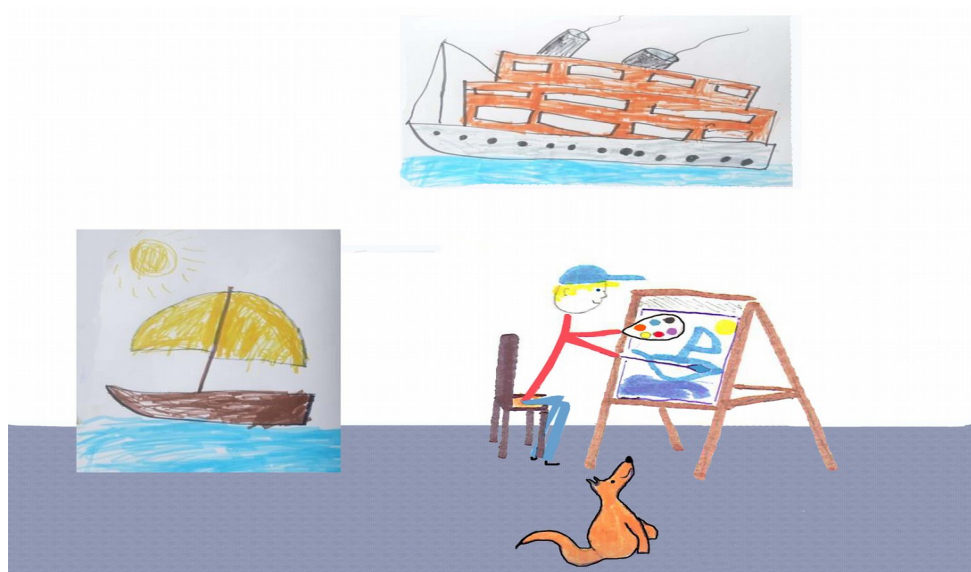
Dječak voli brodove!! A ti...? koja je trajala od 26. veljače do 15. travnja 2016. godine. Interaktivna izložba sadržavala je ciklus radionica s naglaskom na osobni i kreativni razvoj djece i mladih koje su provodili volonteri i djelatnici udruge Suncokret-OLJIN, studenti i profesori Grafičkog fakulteta te djelatnice Odjela za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice.

Koncept radionica i izložbe nastao je 2015. godine na Novom Zelandu kada su otac i sin, Ognjen i Vilim Livada, u cilju kvalitetnog provođenja slobodnog vremena, odlučili napraviti interaktivnu izložbu. Dječakovu veliku ljubav prema brodovima upotrijebili su kao osnovu izložbe s namjerom uključivanja posjetitelja u daljnji proces nadogradnje postava i poticanjem posjetitelja u smjeru ostvarivanja vlastitih potencijala. Postavljanje i kreiranje izložbe napravljeno je u suradnji s postojećim izložbenim prostorom te je izrada osnovnih interaktivnih pomagala bila izrađena isključivo za postojeći prostor. Ideja izložbe je bila da ona bude živ i dinamičan proces u kojem se izložbeni eksponati susreću s prostorom i prolaznicima te se u međusobnoj sinergiji svi zajedno isprepliću i surađuju. Novozelandska izložba *Dječak koji je volio brodove (The boy who loved boats)* otvorena je u galeriji Snails: Artist run space, Palmerston North i bila je odlično prihvaćena od posjetitelja koji su aktivno doprinosili daljnjem stvaranju izložbe. Svaki je posjetitelj uz razgledavanje eksponata i interaktivno korištenje postojećih pomagala i materijala za igru, bio uvučen u proces stvaranja na različite načine, bilo presavijanjem papira-origami, crtanjem, pisanjem priča, ilustriranjem istih ili dramskim izražavanjem kroz glumu, lutkarski igrokaz ili kazalište sjena. Posjetitelji su aktivnim sudjelovanjem kreirali dodatni sadržaj i nadopunjavali postojeći izložbeni prostor, čime je povećan njihov užitak boravljenja na izložbi i stvorena veća povezanost sa samom izložbom.

Izložba je bila popraćena u lokalnim medijima: Manawatu Standard i nastavno ponovo postavljena u Muzeju povijesti, znanosti i umjetnosti Te Manawa. Razni materijali napravljeni od strane posjetitelja na prvoj izložbi poslužili su kao izložbeni elementi na sljedećoj izložbi. Unutar cijelog ciklusa izložbi na Novom Zelandu nastala je ujedno i slikovnica na engleskom jeziku *The Boy who loved boats* čiji je autor otac Ognjen Livada. Slikovnica je napisana kao dodatni sadržaj za izložbu, a za nju je iskorišteno desetak postojećih dječakovih crteža na osnovu kojih su nastale i ilustracije za priču na engleskom jeziku o dječaku koji voli brodove (*The boy who loved boats*).

Slika 2. Naslovnica slikovnice *The boy who loved boats*³⁴

Slika 3. Prikaz stvarnih dječakovih crteža i novonastalih ilustracija za priču³⁵

Pri povratku u Zagreb, u dogovoru s Knjižnicom Augusta Cesarca, Ravnice i Udrugom Suncokret-OLJIN počinje suradnja koja je nastavak ciklusa interaktivne izložbe s Novog Zelanda. Nakon inicijalne postave u knjižnici Augusta Cesarca, Ravnice izložba je održana i u drugim knjižnicama (Knjižnica Augusta Cesarca, Šubićeva i Velika Gorica) te je dogovorena

³⁴ The boy who loved boats. // Free kids books. Dostupno na: <https://freekidsbooks.org/books/173/the-boy-who-loved-boats> (6.9.2016.).

³⁵ Ibid.

suradnja i s drugim Knjižnicama grada Zagreba (Knjižnica Medveščak, Knjižnica Bogdana Ogrizovića, Knjižnica Marina Držića).

Kao uvod interaktivnoj izložbi u knjižnici Augusta Cesarca, Ravnice održano je putopisno predavanje o Novom Zelandu za djecu s osvrtom na izložbu *Dječak koji voli brodove*. Mali korisnici su pozdravili projekt s Novog Zelanda u iščekivanju da se isto održi i u njihovoj knjižnici.

Udruga Suncokret-OLJIN u suradnji s Grafičkim fakultetom i djelatnicima knjižnice prilagodili su se postojećem prostoru knjižnice i postavili jednostavnu izložbu s osnovnim izložbenim elementima. Priča o dječaku koji je volio brodove (*The boy who loved boats*) bila je korištena kao osnovni poticaj za kreativno izražavanje i usmjerenost posjetitelja i korisnika knjižnice na njihove vlastite potencijale, stoga je naslov izložbe preimenovan u *Dječak voli brodove!! A ti...?* Budućnost izložbe bila je usmjerena ka neprestanom stvaranju i naglasku na osobni i kreativni razvoj i potencijal posjetitelja. Narednih dana izložbe kroz knjižnicu je prošlo preko 400 učenika osnovnih škola iz različitih dijelova grada Zagreba (OŠ Gustava Krkleca, OŠ Rapska, OŠ Jure Kaštelana, OŠ Dragutina Kušlana, OŠ Ivana Filipovića, OŠ Ivana Mažuranića, OŠ Vjenceslava Novaka, OŠ A.G. Matoša, OŠ Augusta Harambašića, OŠ Dobriše Cesarića) kao i učenici izvan grada Zagreba iz OŠ Rečica, Karlovac i OŠ Draganići. Učenici su prolazili kroz osnovni postav izložbe, bili upućeni u priču nastanka izložbe na Novom Zelandu i zatim potaknuti na izražavanje vlastitih potencijala te njihovo stvaranje kroz likovni, literarni ili dramski element. Većinu izrađenog materijala korisnici su ostavljali u knjižnici i koristili za daljnje stvaranje izložbe, a samo manji dio su nosili kućama i to isključivo učenici prvih razreda osnovne škole koji radi dobi imaju veći stupanj vezanosti za svoje stvaralaštvo. Na jednoj od radionica kao voditelji su se priključili i učenici Škole primijenjene umjetnosti i dizajna iz Zagreba, koji su htjeli aktivno sudjelovati u izložbi i vlastitim snagama doprinijeti istoj.

Slika 4. Uvod o izložbi *Dječak voli brodove!! A ti...?* s Ognjenom Livadom.

Slika 5. Salutiranje i početak izrade brodova s dječakom Vilimom koji voli brodove.

Slika 6. Nastavak radionice u drugim tehnikama.

Slika 7. „Kad se male ruke slože“: salutiranje nakon uspješne radionice i zajedničkog čišćenja.

Slika 8. Predstava *Maestral* koja je nastala na jednoj od radionica s učenicima OŠ Ivana Mažuranića. Predstava je izvođena na platou ispred Knjižnice.

Radi udaljenosti knjižnice od mjesta stanovanja, velikoj većini posjetitelja izložbe to je ujedno bio i prvi posjet knjižnici Augusta Cesarca, Ravnice. Mnogi su izrazili želju za povratkom sa svojim obiteljima kako bi pokazali uratke kojima su sudjelovali u sustvaranju izložbe. Svakom posjetom izložba je bivala sve sadržajnije i cjelovitija, i uz vidljivo bogatiju postavu ne može se smetnuti s uma još vrednije bogatstvo koje su korisnici dobili kroz socijalizaciju, interakciju, suradnju i osnaživanje samih sebe.

Uz učenike navedenih osnovnih škola izložbu su posjetile i vrtičke grupe različitog uzrasta iz DV Maksimir, zatim predškolci iz privatnog DV Čigra koji su svojim radom također doprinijeli stvaranju izložbe.

Posljednja organizirana posjeta knjižnici bila je od strane učenika OŠ Draganić i OŠ Rečica pored Karlovca koji su nas posjetili u sklopu terenske nastave potencijalno darovitih učenika 3., 4., 7. i 8. razreda. Učenici su posjetili izložbu, bili upućeni u nju poput prethodnih posjetitelja i korisnika, ali su i aktivno sudjelovali u različitim poligonskim aktivnostima: gađanje lopticom u disc-golf koš, igre asocijativnim kartama, gledanje rukama i prepoznavanje predmeta bez gledanja, igre s kolutovima i špagom, radionica bubnjeva, građenje knjižnica budućnosti koristeći raznoliki materijal te na kraju crtanje i stvaranje

dodatnog sadržaja i materijala za izložbu. Na taj način su učenici uz usvajanje novih znanja i vještina te poticanje kreativnosti i kritičkog mišljenja, bili uključeni u različite preventivne aktivnosti.

Uloga svih programa i aktivnosti je stvaranje novog čitatelja i korisnika knjižnice, a dječji informator je glavni i odgovorni promotor tih programa i aktivnosti koje osmišljava i provodi u cilju stvaranja novog korisnika.

Slika 9. Poligonske aktivnosti u Knjižnici Augusta Cesarca, Ravnice s učenicima.

Kao dodatna aktivnost izložbi, organiziran je posjet Brodarskom institutu koji je od svog osnutka bio specijaliziran za projektiranje nadvodnih i podvodnih ratnih plovila te su u njemu uspješno projektirane više desetaka klasa ratnih brodova i podmornica.³⁶ Uz stručno vodstvo, osoblje uključeno u cjelokupnu organizaciju i provedbu izložbe bolje se upoznalo s radom instituta. Sami posjet bio je još jedna potvrda kako knjižnica, a tako i izložba, nije ograničena samo zidovima knjižnice.

³⁶ Projektiranje i razvoj plovnih objekata. // Brodarski institut. Dostupno na: <http://www.hrbi.hr/index.php/projektiranje-i-razvoj-plovnih-objekata> (4.9.2016.).

6. Praćenje posjeta djece na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice

U ovom diplomskom radu obrađeni su posjeti djece na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice od kraja 2012. do kraja prve polovice 2016. godine. Praćenje posjeta djece provodi se kroz polugodišnje i godišnje izvještaje rada knjižnice.

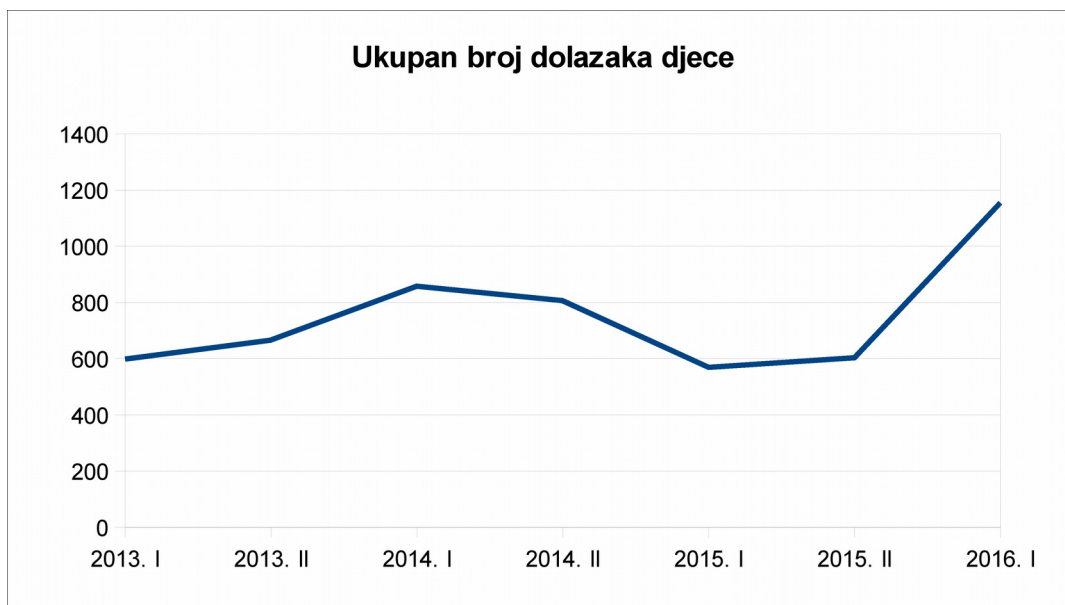
U Tablici 1. naveden je broj djece po polugodištima koja su posjetila Odjel za djecu i mlade u posljednje tri i pol godine kroz dvije aktivnosti - interaktivne radionice i razgovore i predavanja na kojima su gostovali razni predavači, dječji pisci, animatori bilo kao predstavnici udruga ili pojedinačno.

Index 100 u Tablici 1. je prosječna vrijednost broja djece koji su posjetili knjižnicu u sedam polugodišnjih razdoblja. Index veći od 100 prikazuje da je došlo do povećanja broja posjeta djece u određenom razdoblju, dok index manji od 100 prikazuje da je došlo do pada broja posjeta djece u određenom razdoblju.

	BR. DJECE	INDEX
2013. I	598	80
2013. II	666	89
2014. I	858	114
2014. II	806	107
2015. I	569	76
2015. II	603	80
2016. I	1155	154
	5255	100

Tablica 1. Prikaz podataka za razdoblje od 3,5 god. o dolasku djece na Odjel za djecu i mlade KACR te odgovarajući index.

Tablica 1. prikazuje da je najveći broj djece posjetio Odjel za djecu i mlade u prošlom polugodištu 2016. godine, dakle 2016. I - i to u značajnom broju, čiji je skok zamjetan i na Grafičkom prikazu 1. Index 154 znači da je 54% djece više od prosjeka (index = 100) posjetilo knjižnicu u sedam polugodišta odnosno u 3,5 godine.

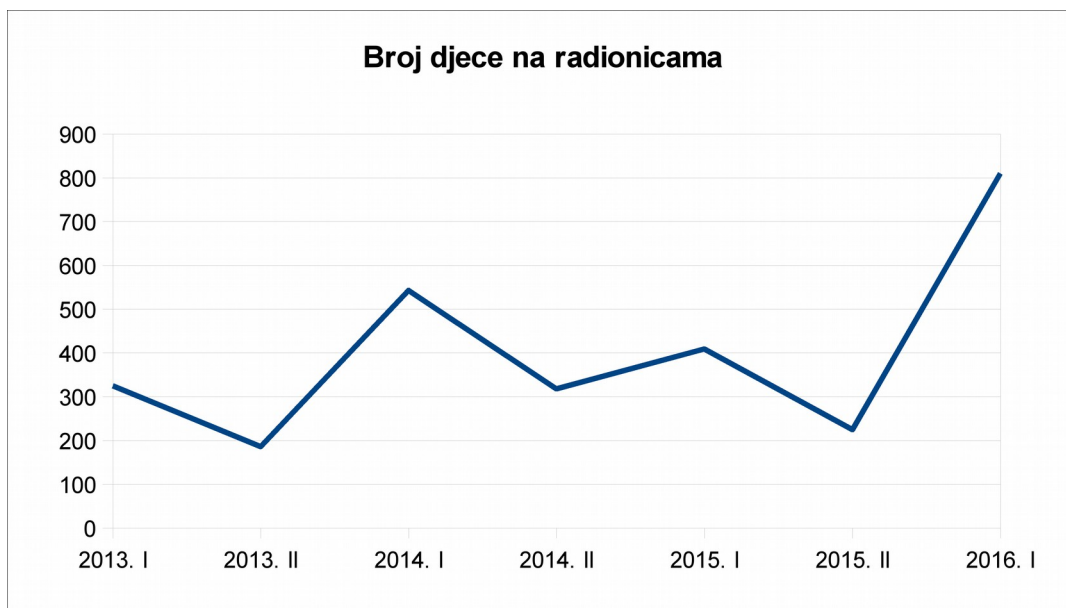
Grafički prikaz 1. Poligon frekvencija o dolasku djece na Odjel za djecu i mlade KACR u razdoblju 2013.-2016.

Znatan skok može se pripisati povećanju suradnje s civilnim društvom, pogotovo zbog ciklusa interaktivnih radionica koje su se održale u sklopu izložbe *Dječak voli brodove!! A ti...?* koje je provodila Udruga Suncokret-OLJIN u razdoblju od 26. veljače do 15. travnja 2016. godine, odnosno u prvom dijelu 2016. godine.

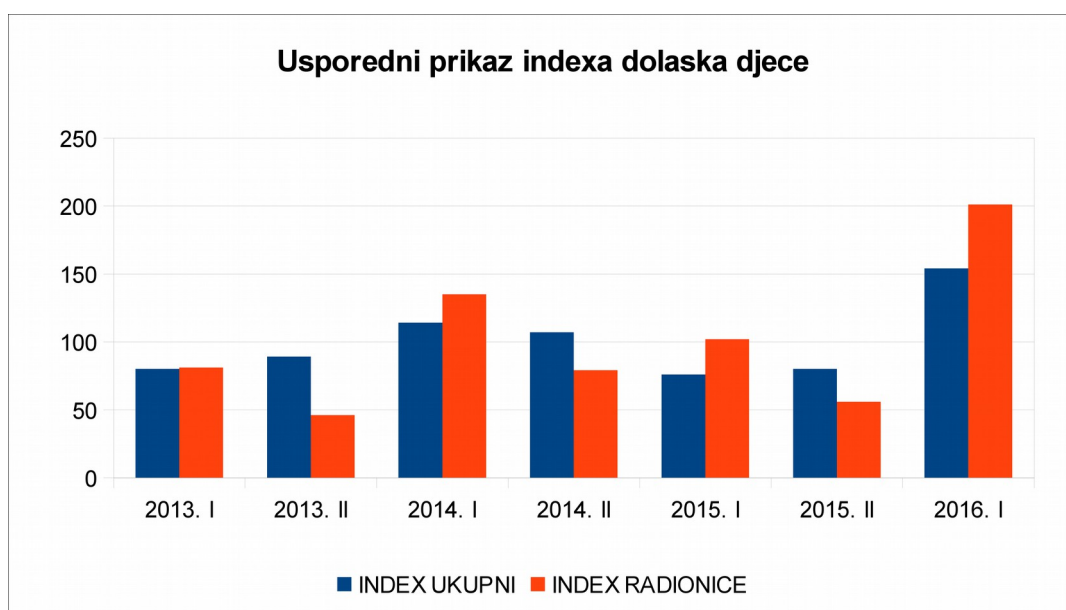
Isti skok vidljiv je u grafičkom prikazu 2. Krivulja prikazuje dolaske djece na interaktivne radionice u KACR, porast je duplo veći od prosječnog u posljednje 3,5 godine i iznosi index 201. (Tablica 2.). Grafički prikaz 3. prikazuje porast ukupnog dolaska, prvenstveno zahvaljujući interaktivnim radionicama.

	INDEX UKUPNI	INDEX RADIONICE
2013. I	80	81
2013. II	89	46
2014. I	114	135
2014. II	107	79
2015. I	76	102
2015. II	80	56
2016. I	154	201

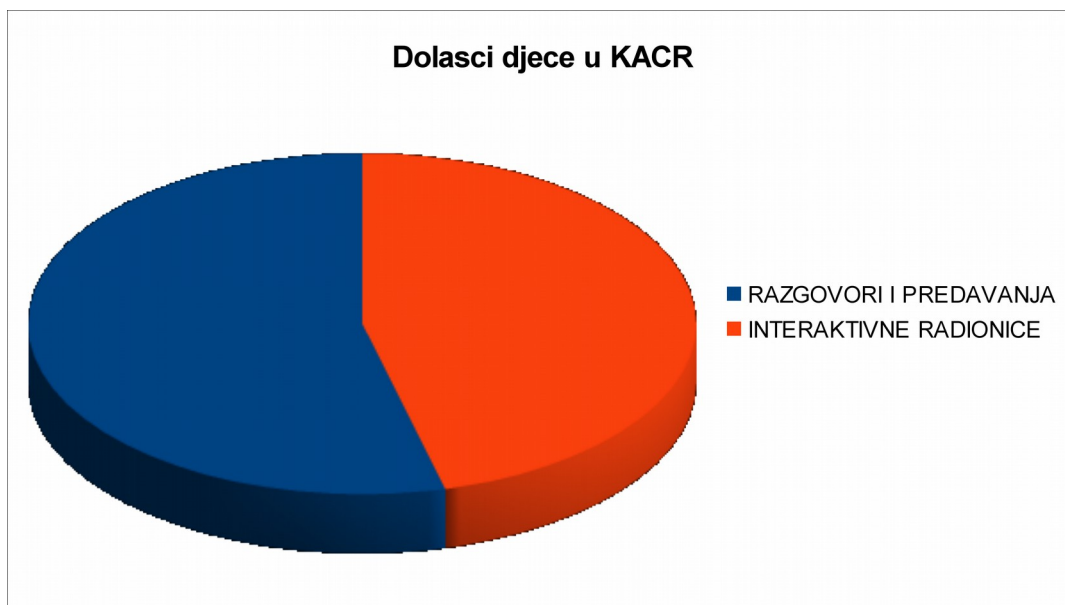
Tablica 2. Usporedni prikaz indexa ukupnog br. djece i ukupnog br. djece koji su prisustvovali interaktivnim radionicama

Grafički prikaz 2. Poligon frekvencija o dolasku djece na aktivnosti interaktivnih radionica Odjela za djecu i mlade KACR u razdoblju 2013.-2016.

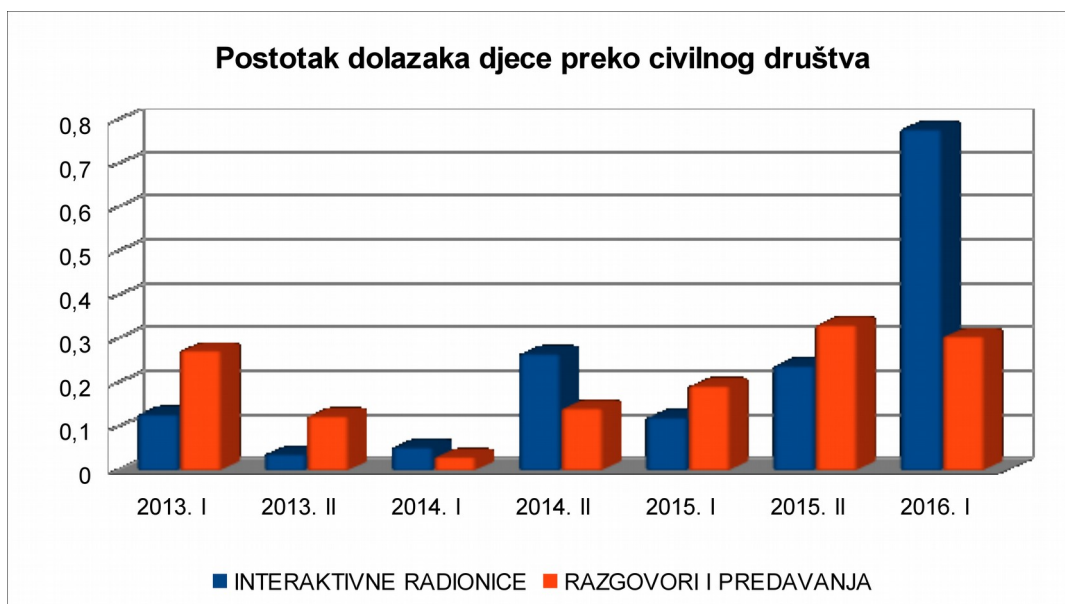

Grafički prikaz 3. Histogram o usporednom dolasku djece na aktivnosti interaktivnih radionica i ukupni dolazak na Odjel za djecu i mlade KACR u razdoblju 2013.-2016.

Grafički prikaz 4. Kružni prikaz o usporednom dolasku djece na interaktivne radionice i razgovore i predavanja na Odjelu za djecu i mlade KACR u razdoblju 2013.-2016.

Tijekom posljednje 3,5 godine 54% djece je aktivno sudjelovalo na interaktivnim radionicama, dok je od ukupnog broja 46% sudjelovalo na razgovorima i predavanjima. Ta razlika je najznačajnija i najnaglašenija tijekom 2016. godine zbog intenzivnije suradnje s civilnim društvom.

Grafički prikaz 5. Usporedni histogrami za polugodišnja razdoblja 2013.-2016 godine, koji prikazuju postotak dolazaka djece na interaktivne radionice i razgovore i predavanja koji su posjetili knjižnicu suradnjom knjižnice s civilnim društvom.

Prve godine praćenja kretanja korisnika i suradnje s civilnim društvom, vidljiv je mali postotak, ispod 30%, dok se intenzivnijom suradnjom s civilnim društvom, od druge polovice 2015. godine, povećao postotak dolaska djece na aktivnosti u knjižnicu usmjerenih od strane udruga, prvenstveno Udruge Suncokret-OLJIN. Iako je knjižnica proširila suradnju na šest udruga u 2016. godini, 79,27 % korisnika je došlo preko Udruge Suncokret-OLJIN koja ima široku povezanost i suradnju sa školama na širem području Grada Zagreba.

Grafovi 1. i 2. prikazuju porast dolazaka djece, dok Graf 5. prikazuje veći postotak posjeta djece zbog suradnje i organizacije aktivnosti suradnjom s udrugama, može se zaključiti kako je suradnja s civilnim sektorom višestruko korisna i obostrana te potvrđuje važnost dobre suradnje i modela dobre prakse u suradnji.

	INTER. RAD	RAZ. I PRED.
2013. I	12,90%	27,47%
2013. II	3,76%	12,50%
2014. I	5,34%	3,17%
2014. II	26,73%	14,30%
2015. I	12,20%	19,38%
2015. II	24,00%	33,33%
2016. I	78,02%	30,72%

Tablica 4. Postotni prikaz za polugodišnja razdoblja 2013.-2016. godine, koji prikazuju za djecu posjetitelje KACR razvrstanih po interaktivnim radionicama i razgovorima i predavanjima (N=5255) koji su došli preko civilnog društva.

ZAKLJUČAK

Knjižnica je informacijsko središte, mjesto susreta u zajednici, i ako želimo iskoristiti njezin puni potencijal, osim usluga izdavanja knjiga i prava na informaciju knjižnica treba aktivno sudjelovati u ponudi bogatih kulturnih sadržaja za zajednicu. Za kreiranje kulturnog sadržaja potrebna je stručna osposobljenost i/ili organizacijske vještine knjižničnog osoblja kako bi se osigurala suradnja s vanjskim provediteljima aktivnosti i aktivno uključila zajednica u događanja unutar knjižnice. Dobar primjer suradnje unutar lokalne zajednice je suradnja s lokalnom školom i obližnjim vrtićima, čime se osigurava protok i zadržavanje postojećih korisnika.

Suradnja narodne knjižnice i civilnog društva koji djeluje u lokalnim zajednicama je izrazito bitna, jer knjižnica iako dinamično i aktivno mjesto, ipak je statično u prostoru. Osoblje knjižnice nije u mogućnosti uvijek organizirati privlačne akcije samostalno stoga „u pomoć“ zove civilni sektor da kao dinamičan faktor potpomogne knjižničnu suradnju suorganiziranjem i pružanjem novih, zanimljivih programa djeci i mladima. Na taj način Knjižnica Augusta Cesarca, Ravnice ostvaruje suradnju s Kliničkim bolničkim centrom Rebro, Centrom za mirovne studije, nevladinom i nestranačkom neprofitnom organizacijom Forum za slobodu odgoja, Udrugom Eko planet, Udrugom Suncokret-OLJIN i mnogim drugima.

Posljednjih godina knjižnica Augusta Cesarca, Ravnice je samostalno, ali i s civilnim lokalnim udrugama organizirala brojne i kvalitetne kulturne sadržaje dostupne djeci, pretežno aktivnostima iz kulturnih područja poput likovnosti, glazbe i dramskog izričaja. Takve aktivnosti imaju za cilj poticanje djece na socijalizaciju, stvaralačko istraživanje i djelovanje primjereno njihovoj dobi, odnosno dobi korisnika općenito. Uz strukturirani dio nudili smo i provodili aktivnosti za razonodu kroz raznovrsne društvene i socijalne igre te aktivnu igru i odmor za bebe i malu djecu. Postojeće aktivnosti organizirane unutar prostora knjižnice prepoznate su od strane korisnika koji su podržali njihovo učestalo održavanje što je ujedno bio poticaj za stvaranje novih situacija.

U cilju daljnjeg prepoznavanja knjižnica kao poželjnih mjesta za druženje usmjerilo se novim mogućnostima otvaranja vrata knjižnice korisnicima i izvan lokalne zajednice, koji će upoznavanjem novog prostora i sadržaja postati još više povezani i potaknuti na boravljenje u knjižnici unutar vlastite lokalne zajednice, dok će se postojećim članovima unutar lokalne zajednice obogatiti sadržaj i povećati zadovoljstvo. Samim činom povezivanja različitih

lokalnih zajednica u suradnji s civilnim društvom osigurava se dobitna situacija za sve uključene - lokalnu zajednicu, civilni sektor i knjižnice.

Navedenu situaciju dobro ilustrira primjer interaktivne izložbe *Dječak voli brodove!! A ti...?* gdje se ostvarila suradnja između Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice i Udruge Suncokret-OLJIN. Posjetitelji izložbe bili su korisnici unutar i izvan lokalne zajednice. I jedni i drugi imali su višestruke koristi sudjelovanjem na samoj izložbi. Posjetitelji izvan lokalne zajednice imali su priliku po prvi puta upoznati prostor knjižnice s kojom prethodno nisu bili upoznati te aktivno sudjelovati u stvaranju izložbe. Članovi knjižnice unutar lokalne zajednice imali su priliku svjedočiti izložbi u nastajanju i pojedinačno se uključiti u daljnje stvaranje. Kroz interakciju i različite načine izražavanja poput crtanja, pisanja, dramskog izričaja, posjetitelji su bili nadahnuti na stvaranje i usmjereni na razvoj vlastitih potencijala.

Posjeti djece interaktivnim radionicama te razgovorima i predavanjima na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice prikazani su kroz statističku obradu podataka polugodišnjih i godišnjih izvještaja rada za razdoblje od 2013. do 2016. godine. Statističkom obradom prikazalo se kako je prvu godinu praćenja kretanja korisnika i suradnje s civilnim društvom, vidljiv mali postotak, ispod 30%, dok je intenzivnija suradnja s civilnim sektorom vidljiva od druge polovice 2015. godine kad se povećao postotak dolaska djece na razne aktivnosti koje su vodile udruge, prvenstveno Suncokret-OLJIN. Iako je u 2016. godini ostvarena suradnja sa šest udruga, bitno je naglasiti da 79,27% korisnika došlo upravo preko Udruge Suncokret-OLJIN.

Na konkretnom primjeru suradnje između Udruge Suncokret-OLJIN i Knjižnice Augusta Cesarca, Ravnice možemo zaključiti kako suradnja između knjižnica i civilnog sektora donosi dobrobiti za sve uključene. Udruga Suncokret-OLJIN dobila je dodatni prostor za provođenje radionica i aktivnosti, kao i izložbeni prostor te mogućnost predstavljanja svog rada lokalnoj zajednici. Knjižnica je obogatila postojeći raznoliki kulturni sadržaj i dobila zadovoljne korisnike unutar i izvan lokalne zajednice, koji će ponukani raznolikim interaktivnim sadržajem biti potaknuti na daljnje korištenje knjižnice i njenih usluga i prepoznavanja iste kao mjesta za kvalitetno provođenje slobodnog vremena.

7. POPIS LITERATURE:

1. Bežovan, G.; Zrinščak, S. Civilno društvo u Hrvatskoj. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk : Hrvatsko sociološko društvo, 2007.
2. Bežovan, G.; Zrinščak, S. Postaje li civilno društvo u Hrvatskoj čimbenikom društvenih promjena? // Revija za socijalnu politiku 14 1(2007), str. 1-27.
3. Cej, V.; Čabrić, N.; Petroševski Novak, A. Doprinos Knjižnice Augusta Cesarca razvoju civilnog društva. // Dječje knjižnice i civilno društvo: stručni skup. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2016.
4. Civilno društvo. // Leksikografski zavod Miroslava Krležje. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=12023> (24.8.2016.).
5. Civilno društvo u Hrvatskoj. // Mediji, kultura i civilno društvo /uredila Zrinjka Peruško. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk : Hrvatsko sociološko društvo, 2008. Str. 145-147.
6. Čitaj mi. O kampanji. Dostupno na: <http://www.citajmi.info/kampanja/> (24.8.2016.).
7. Forum za slobodu odgoja. // O nama. Dostupno na: <http://www.fso.hr/> (25.8.2016.).
8. Gorman, M. Postojana knjižnica : tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.
9. IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
10. IFLA- ine smjernice za knjižnične usluge za djecu. // Sekcija knjižnica za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
11. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
12. Knjižnica Augusta Cesarca, Ravnice. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-augusta-cesarca-ravnice/odjeli-335/odjel-za-djecu-i-mlade-s-igraonicom/336> (22.8.2016.).
13. Knjižnica Medveščak. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/odjeli-239/odjel-za-djecu/igraonica/245> (22.8.2016.).
14. Konvencija o pravima djeteta. // Udruga Most. Dostupno na: http://www.most.hr/files/uploads/konvencija_o_pravima_djeteta.pdf (11.9.2016.).

15. Laginja, I. Putokaz za djelotvoran rad lokalne zajednice. Zagreb: Odras – Održivi razvoj zajednice, 2001.
16. Misija, vizija i strategija. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222> (20.8.2016.).
17. Projektiranje i razvoj plovnih objekata. // Brodarski institut. Dostupno na: <http://www.hrbi.hr/index.php/projektiranje-i-razvoj-plovnih-objekata> (4.9.2016.).
18. Sabolović-Krajina, D. Narodna knjižnica kao središte lokalne zajednice u suvremenom društvu : doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2016.
19. Sečić, D. Informacijska služba u knjižnici. Lokve : Benja, 2006.
20. Stanić, S; Orešković Vrbanec, S.; Hitrec, G. Izvješće o praćenju provedbe Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine kroz aktivnosti organizacija civilnog društva u 2006. i 2007. godini. Zagreb : Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, 2008.
21. Šarene priče za šareno društvo. // Centar za mirovne studije. Dostupno na: <http://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/sarene-price-za-sareno-drustvo> (31.8.2016.).
22. The boy who loved boats. // Free kids books. Dostupno na: <https://freekidsbooks.org/books/173/the-boy-who-loved-boats> (6.9.2016.).